

Dominik Jaśkowiec

Samorząd terytorialny Republiki Węgierskiej

Annales Universitatis Paedagogicae Cracoviensis. Studia Politologica 3, 77-87

2007

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Dominik Jaśkowiec

Samorząd terytorialny Republiki Węgierskiej

Koncepcja budowy samorządu terytorialnego w Republice Węgierskiej po roku 1989

Po upadku komunizmu w prawie całej Europie Środkowej rozpoczęto reformy ustroju społeczno-politycznego, których liderami były niewątpliwie Polska i Węgry. Zmiany przeprowadzone w obu krajach miały dużo cech wspólnych, ale także wiele różnic. Niewątpliwie jedną z nich było inne podejście do reformy samorządowej, roli samorządu w państwie i społeczeństwie, co odzwierciedliło się w postaci różnic w strukturze terytorialnej samorządu węgierskiego i polskiego.

W Polsce i na Węgrzech w latach 60. i 70. przeprowadzona została konsolidacja terytorialna stosunkowo małych jednostek samorządowych szczebla podstawowego. W Polsce łączyło się to z zastąpieniem na początku lat 70. niewielkich gromad przez znacznie większe gminy. Po upadku komunizmu ten konsolidacyjny trend został bardzo szybko odwrócony w ówczesnej Czechosłowacji oraz na Węgrzech, ale nie w Polsce¹, gdzie zdecydowano się oprzeć nowy system samorządowy na istniejących już stosunkowo dużych gminach dla zapewnienia im maksymalnej efektywności wykonywanych zadań². W pozostałych krajach Trójkąta Weimarskiego pozwolono w większym lub mniejszym stopniu społecznościom lokalnym, nawet bardzo małym, na stworzenie własnej jednostki samorządowej³. Rezultaty tego procesu ilustruje tabela 1.

¹ P. Swianiewicz, *Życzliwa obojętność – władze lokalne i reforma samorządowa w oczach opinii publicznej w krajach Europy Środkowej*, Warszawa 2001, s. 55.

² Zob. M. Barański, *Władze lokalne w Europie Środkowej i Wschodniej*, szczególnie rozdział III *Samorząd terytorialny w systemie władzy lokalnej w Polsce*, Katowice 1998, tu: s. 63.

³ P. Swianiewicz, *Życzliwa obojętność...*

Państwo	Przeciętna liczba ludności	Udział gmin liczących poniżej 1 000 mieszkańców
Polska	15,500	0%
Węgry	3,330	55%
Słowacja	1,850	68%
Czechy	1,700	80%

Tab. 1. Wielkość jednostek podstawowych

Powstanie stosunkowo dużej liczby małych jednostek samorządowych na Węgrzech było efektem przyznania prawa autonomii i wyrażania swoich interesów każdej, nawet bardzo małej społeczności terytorialnej.

Przed przystąpieniem do omówienia systemu samorządowego Republiki Węgierskiej ważne jest uświadomienie sobie tej różnicy będącej kluczową sprawą dla lepszego zrozumienia struktury samorządowej tego kraju. Należy także pamiętać o stosunkowo niewielkiej powierzchni państwa węgierskiego i dużej koncentracji ludności wokół stolicy.

Ustrój samorządu terytorialnego

Konstytucja Republiki Węgierskiej wprowadza dwustopniową strukturę samorządu terytorialnego oraz przyjmuje następujące pojęcie samorządności: „samorządność lokalna jest to samodzielne, demokratyczne prowadzenie lokalnych spraw publicznych w interesie ludności”⁴. Podstawy prawne samorządu terytorialnego określają obok konstytucji ustawy zwykle, spośród których najważniejsze to: Ustawa o samorządzie lokalnym, Ustawa o wyborze burmistrzów i radnych, Ustawa o podatkach lokalnych, i Ustawa o rozwoju regionalnym⁵. Uprawnienia organów samorządowych podlegają ochronie prawnej.

Wyborcy realizują samorządność lokalną za pośrednictwem wybranego przez siebie organu przedstawicielskiego, jak również w drodze referendum⁶. Z instytucją referendum jako formą bezpośredniego sprawowania władzy łączy się nierozdzielnie inicjatywa obywatelska. Po spełnieniu określonych ustawowo wymagań, grupa obywateli może wnieść pod obrady organów samorządowych ważną dla społeczności lokalnej sprawę.

⁴ W. Brodziński, *System konstytucyjny Węgier*, Warszawa 2003, s. 68.

⁵ R. Chrabąszcz, red., *Administracja publiczna w wybranych krajach Europy Środkowo-Wschodniej*, Kraków 2003, s. 141.

⁶ *Kongres samorządów terytorialnych RP, Konferencja samorządów państw Europy Środkowej i Wschodniej*, referat G. Hars, *Formation of the Self-Government al. System In Hungary, Operation Experience. State and Society Characteristics*, Kraków 1998, s. 13.

Samorząd terytorialny posiada samodzielność w lokalnych sprawach publicznych, które należą do jego właściwości. Konstytucja przyjęła także zasadę ochrony wykonywania kompetencji przez samorząd. W obronie swoich praw samorząd może występować do Trybunału Konstytucyjnego. Decyzje samorządu lokalnego mogą być kontrolowane, ale jedynie pod względem zgodności z prawem.

W ramach ustaw samorząd terytorialny realizuje w stosunku własności samorządowej prawa przysługujące właścicielowi, czyli może dysponować swoim mieniem, gospodarować samodzielnie swoimi dochodami. Może także na własną odpowiedzialność prowadzić działalność gospodarczą. Ponadto w sposób niezawisły kształtuje swoją organizację i tryb działania. Konstytucja przewidziała również możliwość swobodnego zrzeszania się jednostek samorządowych w celu reprezentowania interesów wobec organów państwa zarówno centralnych, jak też lokalnych (do najważniejszych stowarzyszeń należą Stowarzyszenie Węgierskich Władz Lokalnych, Federacja Węgierskich Władz Lokalnych, Narodowa Federacja Władz Lokalnych). Lokalny organ przedstawicielski może współpracować z samorządem lokalnym innego państwa, jak też może być członkiem międzynarodowych organizacji samorządowych⁷.

Ryc. 1. Podział Węgier na komitaty

Jednostkami administracyjnymi pierwszego rzędu w podziale administracyjnym Republiki Węgierskiej są komitaty (węg. *megye*). W chwili obecnej jest ich 19 (Bács-Kiskun – Baranya – Békés – Borsod-Abaúj-Zemplén – Csongrád – Fejér – Győr-Moson-Sopron – Hajdú-Bihar – Heves – Jász-Nagykun-Szolnok – Komárom-Esztergom – Nógrád – Pest – Somogy – Szabolcs-Szatmár-Bereg – Tolna – Vas

⁷ W. Brodziński, *System konstytucyjny...*, s. 69.

– Veszprém – Zala)⁸. Pełnią one na Węgrzech funkcję zbliżoną do polskich województw, ale z uwagi na stosunkowo niewielki obszar i nieco inne zadania takie porównanie jest zbytnim uproszczeniem, podobnie zresztą jak sprowadzanie komitatów do roli polskich powiatów. Status „miast na prawach komitatów” (węg. *megyei jogú város*) posiadają też 22 największe węgierskie miejscowości.

Szczebel podstawowy samorządu terytorialnego tworzą gminy (węg. *község*), których jest 2898, oraz mniejsze miasta w liczbie 214 (węg. *város*). Osobną strukturę samorządową posiada Budapeszt. Miasto stołeczne zostało podzielone na 23 dzielnice o zadaniach i kompetencjach zbliżonych do gmin.

Gminy i miasta jako jednostki samorządowe szczebla podstawowego

Na Węgrzech gminy i miasta są podstawowymi jednostkami samorządowymi. Wspólnotę samorządową w gminie (mieście) tworzą jej mieszkańcy posiadający prawo wyborcze. Świadczenie usług publicznych przez gminę (miasto) opiera się na zasadzie zadań obligatoryjnych i opcjonalnych. Według Ustawy o samorządzie lokalnym samorząd gminny (miejski) wykonuje zadania obligatoryjne dotyczące:

- bezpieczeństwa publicznego,
- edukacji, nauki, kultury i sportu,
- gospodarki odpadami,
- lokalnej ochrony przeciwpożarowej,
- lokalnego transportu publicznego,
- ochrony praw mniejszości etnicznych i narodowych,
- ochrony środowiska naturalnego,
- podstawowej opieki zdrowotnej i opieki społecznej,
- rozwoju lokalnego,
- sanitariatów publicznych,
- urządzeń do oczyszczania i wykorzystywania odpadów,
- utrzymania cmentarzy komunalnych,
- wspierania zatrudnienia,
- zaopatrzenia w energię,
- zarządzania gospodarką mieszkaniową,
- zarządzania zasobami wodnymi i zaopatrzeniem w wodę⁹.

Wymienione powyżej zadania samorząd lokalny może realizować poprzez działalność własnych jednostek organizacyjnych, firm prywatnych oraz poprzez kontraktowanie usług publicznych.

⁸ Podział terytorialny Węgier, zob. <http://pl.wikipedia.org/>.

⁹ R. Chrabąszcz, red., *Administracja publiczna...*, s. 144.

Zadania obligatoryjne można podzielić na dwie grupy. Do pierwszej zalicza się te wszystkie, które muszą być wykonywane przez każdą gminę (miasto). Drugą tworzą te, które mogą efektywnie wykonywać tylko gminy (miasta) mające dużą liczbę mieszkańców oraz duży potencjał organizacyjny. W szczególności druga grupa zadań obligatoryjnych dotyczy większych miejscowości, w tym przede wszystkim miast.

Samorząd lokalny ma także prawo wyboru zadań opcjonalnych spośród wyspecyfikowanych w Ustawie o samorządzie lokalnym. O ich wyborze decydują oczekiwania mieszkańców, wielkość populacji, dostępność środków finansowych. Realizacja tych zadań odbywa się za pomocą środków finansowych pochodzących z budżetu państwa.

Najważniejszymi organami gminy (miasta) są: rada, jej komisje, burmistrz i jego zastępcy oraz sekretarz. Rada gminy (miasta) jest wybierana na 4-letnią kadencję w wyborach bezpośrednich i posiada bardzo szeroki zakres kompetencji, m.in.:

- wydawania przepisów w formie zarządzeń,
- powoływania organów gminy,
- określania zakresu ich działania,
- obsadzania w drodze wyboru lub mianowania określonych stanowisk,
- udzielania upoważnień do działania,
- przeprowadzania referendum lokalnego,
- uchwalania programu rozwoju gospodarczego oraz planu zagospodarowania przestrzennego,
- zaciągania kredytów i emisji obligacji,
- określania wysokości podatków lokalnych¹⁰.

Rada gminy (miasta) ustanawia przepisy prawne na podstawie upoważnień ustawowych. Czyni to w formie zarządzeń. Jeżeli zachodzi potrzeba rozwiązywania lokalnych spraw publicznych w zakresie nieuregulowanym przez ustawy, rada stanowi przepisy samoistne.

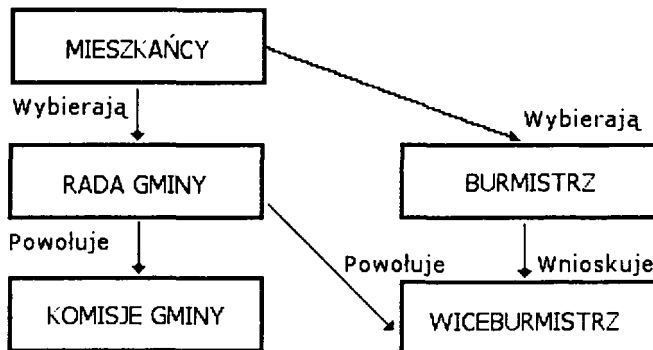
Rada powołuje komisje, ustala ich zadania, strukturę i skład osobowy, obowiązek ustawowy dotyczy powołania komisji kontrolującej gospodarkę finansową gminy oraz komisji ds. mniejszości, jeżeli poproszą o to członkowie rady reprezentujący mniejszości narodowe i etniczne. Przedstawiciele mniejszości mają także prawo do używania swojego języka podczas wystąpień, które obligatoryjnie dołączane są do protokołu wraz z węgierskim tłumaczeniem¹¹. Komisje mogą być upoważnione przez radę do wydawania decyzji.

Rada tworzy także jednolity urząd, zwany urzędem burmistrzowskim, jako aparat pomocniczy organów samorządu.

Organem wykonawczym gminy jest wybierany w wyborach bezpośrednich burmistrz, który pełni ponadto funkcję przewodniczącego i reprezentanta rady oraz sfera politycznego i administracyjnego gminy (miasta). Do jego zadań należy przede wszystkim:

¹⁰ Tamże, s. 145.

¹¹ J Sozański, *Ochrona mniejszości w systemie uniwersalnym, europejskim i wspólnotowym*, Warszawa 2002, s. 50.

Ryc. 2. Struktura organizacyjna gminy węgierskiej

- organizowanie prac organów samorządowych,
- przygotowywanie projektów decyzji,
- wykonywanie decyzji rady,
- podejmowanie, w wyjątkowych sytuacjach, decyzji w sprawach indywidualnych z zakresu administracji państwowej,
- zgłaszanie postulatów dotyczących organizacji urzędu burmistrzowskiego, regulaminu jego funkcjonowania i zasad obsługi interesantów,
- mianowanie pracowników urzędu.

Ponadto burmistrz kieruje wnioskiem do rady gminy (miasta) o powołanie wiceburmistrza (wiceburmistrzów).

Szczególną pozycję w strukturze gminy (miasta) ma jej sekretarz, który zapewnia sprawne i zgodne z prawem funkcjonowanie urzędu. Sekretarz mianowany jest przez radę gminy (miasta) spośród jej członków na wniosek burmistrza lub jednego z radnych.

Komitaty i miasta na prawach komitatów jako jednostki samorządowe drugiego szczebla

Komitat stanowi drugi szczebel samorządu terytorialnego i jest traktowany jako jednostka samorządu regionalnego. Obecnie istnieje 19 komitatów i 22 miasta na prawach komitatów. Parlament węgierski może przyznać każdemu miastu powyżej 50 tys. mieszkańców przywilej bycia miastem na prawach komitatu. Komitaty podobnie jak gminy posiadają osobowość prawną i autonomię w zakresie regulowania i zarządzania sprawami o charakterze ponadlokalnym, niezastrzeżonymi dla innych jednostek administracji publicznej. Do kompetencji komitatu należą w szczególności zadania z zakresu:

- szkolnictwa ponadpodstawowego, zawodowego i specjalistycznego,
- opieki medycznej,
- zarządzania muzeami i bibliotekami¹².

¹² R. Chrabąszcz, red., *Administracja publiczna...*, s. 146.

Komitaty mogą tworzyć związki celowe z gminami i innymi komitatami w celu realizacją przedsięwzięć leżących w interesie stron porozumienia.

Struktura organów węgierskich jednostek samorządowych drugiego szczebla jest bardzo podobna jak w przypadku gmin, z jednym wyjątkiem. Na czele rady komitatu stoi nie burmistrz, lecz przewodniczący rady, którego wyboru ze swego grona dokonuje rada komitatu. Mamy więc tu do czynienia z klasycznym rozdziałem władzy wykonawczej od władzy uchwałodawczej. Podobnie jak w przypadku gminy, rada komitatu wybierana jest w wyborach bezpośrednich, powszechnych na 4-letnią kadencję. Liczy ona co najmniej 50 członków. Władzę wykonawczą sprawuje burmistrz komitatu, który także jest wybierany w wyborach bezpośrednich.

Samorząd stołeczny

Struktura samorządu stolicy Budapesztu ma charakter dwupoziomowy, składa się z samorządu stołecznego i 23 samorządów dzielnicowych¹³. Gmina stołeczna i jej dzielnice posiadają niezależne wobec siebie kompetencje oraz nie są hierarchicznie sobie podporządkowane. Podstawowe prawa zarówno samorządu miejskiego jak też samorządów dzielnicowych są równe, natomiast postawione przed nimi zadania już nie. Gmina stołeczna realizuje zadania, dotyczące stolicy jako całości oraz te, których wykonywanie przekracza możliwości jej poszczególnych dzielnic.

W praktyce obszar działania samorządów dzielnicowych obejmuje obowiązek utrzymania przedszkoli, szkół podstawowych, instytucji oświatowych, podstawowych usług zdrowotnych i socjalnych, jak również zaopatrywania ludności w wodę pitną, utrzymywania lokalnych dróg publicznych oraz dbania o należyte poszanowanie praw mniejszości narodowych i etnicznych. Przy czym realizacja czterech ostatnich zadań została podzielona pomiędzy samorząd stołeczny i dzielnicowy¹⁴. W zakresie podstawowej opieki zdrowotnej w gestii samorządu dzielnicy pozostaje zapewnienie dostępu do lekarzy rodzinnych, lekarzy pediatrów, podstawowej opieki stomatologicznej, dyżurów lekarskich i pielęgniarzów, opieki zdrowotnej w szkołach. W zakresie opieki socjalnej samorząd dzielnicowy przyznaje zasiłek dla osób w podeszłym wieku, zasiłek socjalny, zasiłek mieszkaniowy, zasiłek pielęgnacyjny, zasiłek tymczasowy oraz organizuje pomoc dla bezrobotnych. W ramach pomocy społecznej obowiązki samorządu dzielnicowego obejmują także obowiązek dbania o żywienie zbiorowe, dostarczanie pomocy do domu osobom potrzebującym i wspieranie rodziny.

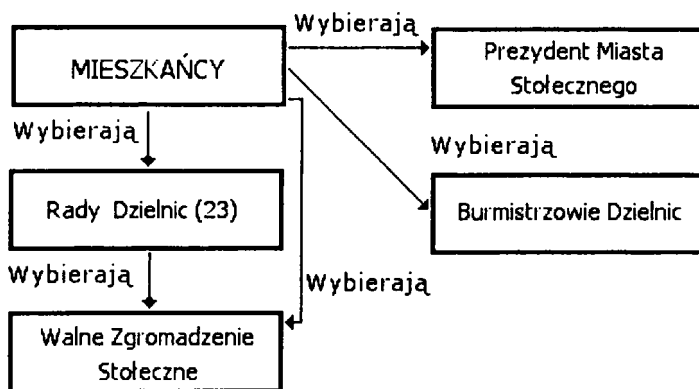
Do zadań samorządu stołecznego należy obowiązek dbania o rozwój miasta, w tym określenie programu rewitalizacji tkanki miejskiej oraz stworzenie ogólnego planu zagospodarowania i regulaminu zagospodarowania miasta. Kompetencje związane z określaniem powyższych, strategicznych, kierunkowych dokumentów należą wyłącznie do samorządu miejskiego i nie mogą być przekazywane dzielnicom.

¹³ Portal internetowy miasta Budapeszt, <http://english.budapest.hu/>.

¹⁴ Niepublikowany materiał konferencyjny, L. Rónaszéki, *Rozwiązania ustrojowe samorządu terytorialnego w państwach europejskich na przykładzie wybranych miast*, Kraków, kwiecień 2005, s. 7.

Szczególnie dużą rolę samorząd miejski pełni także przy zapewnianiu właściwego funkcjonowania służb publicznych: administruje lokalami komunalnymi, komunikacją zbiorową, zapewnia należyte utrzymanie sieci dróg publicznych, jak również administruje systemem parkingowym i organizuje specjalistyczną służbę zdrowia¹⁵.

Związki samorządu tworzone pomiędzy dzielnicami lub pomiędzy samorządem stołecznym a dzielnicami – na podstawie zawartego porozumienia z władzami miejskimi – mogą przejąć organizację zadań dotyczących służb publicznych leżących w gestii samorządu stołecznego. W takim przypadku samorząd stołeczny ma obowiązek stworzyć samorządom dzielnicowym lub ich grupom odpowiednie warunki materialne, niezbędne do realizacji przyjętych zadań. Ponadto rady dzielnic mogą swobodnie podejmować współpracę i tworzyć związki samorządów w celu realizacji zadań leżących stricte w ich gestii.

Ryc. 3. Struktura organizacyjna samorządu stołecznego

Organem uchwałodawczym samorządu stołecznego jest walne zgromadzenie stołeczne, składające się z 88 przedstawicieli, wybieranych na 4-letnią kadencję (każda z dzielnic wybiera jednego przedstawiciela do walnego zgromadzenia stołecznego, pozostali członkowie są wybierani bezpośrednio przez mieszkańców stolicy). Organem wykonawczym jest prezydent miasta stołecznego wybierany w wyborach bezpośrednich, również na 4-letnią kadencję. Prezydent pełni także funkcję przewodniczącego walnego zgromadzenia stołecznego. Walne zgromadzenie stołeczne na wniosek prezydenta miasta wybiera spośród swoich członków jego zastępców. Funkcję uchwałodawczą w dzielnicach pełnią rady dzielnic, natomiast funkcję wykonawczą pełnią burmistrzowie. Oba organy wybierane są przez mieszkańców w wyborach bezpośrednich na 4-letnią kadencję. Na organach władzy wykonawczej spoczywa m.in. obowiązek prowadzenia urzędów, prezydent za pomocą

¹⁵ Tamże, s. 8.

dyrektora generalnego kieruje urzędem miasta, natomiast burmistrzowie poprzez dyrektorów urzędów dzielnicowych kierują urzędami dzielnicowymi.

Finanse samorządów

Węgry są krajem, w którym jednostki samorządu terytorialnego mają stosunkowo wysoki udział dochodów własnych w dochodach ogółem. Dochody własne stanowią około 30% wszystkich środków finansowych znajdujących się w gestii władz samorządowych. Najważniejszym ich źródłem jest podatek od przedsiębiorstw, który stanowi około 80% uzyskiwanych dochodów własnych.

Drugą ważną kategorię wpływów budżetowych tworzą udziały w podatkach (około 14,5%), uzyskiwane są one z czterech podstawowych źródeł:

- z podatku od osób fizycznych,
- z podatku od środków transportu,
- z wpływów z prywatyzacji,
- z opłat za wykorzystanie środowiska.

Największym źródłem dochodów lokalnych są jednak dotacje, mimo że w ciągu 10 lat uległy one zmniejszeniu, to ciągle stanowią jeszcze około 50% wpływów do samorządowych budżetów.

Po stronie wydatków, podobnie jak w większości europejskich krajów, najważniejszą pozycję stanowi finansowanie oświaty (około 32%) i ochrony zdrowia (19%). Wydatki o charakterze inwestycyjnym kształtują się na poziomie 24% wszystkich lokalnych wydatków¹⁶.

Kontrola organów samorządowych

Podstawową formą kontroli wewnętrznej, stosowaną w wypadku samorządu lokalnego, jest kontrola wykonywana w imieniu rady gminy przez sekretarza gminy, inspektora kontroli, komisję kontrolującą gospodarkę finansową gminy oraz księgowego.

Kontrola i nadzór nad działaniami samorządu terytorialnego wykonywane przez rząd dotyczą przede wszystkim oceny legalności jego działania. Zgromadzenie Krajowe (węgierski parlament) na wniosek rządu po zasięgnięciu opinii prawnej Trybunału Konstytucyjnego może rozwiązać lokalny organ samorządowy tylko wówczas, kiedy jego działalność jest sprzeczna z konstytucją¹⁷. Ponadto rząd w osobie ministra spraw wewnętrznych za pośrednictwem kierownika terenowego urzędu administracji państwowej sprawuje kontrolę przestrzegania prawa przez samorząd. Przy czym wykonując nadzór nad organami samorządowymi, przedstawiciele rządu nie dysponują sankcjami, lecz mogą jedynie występować do sądów lub Trybunału

¹⁶ R. Chrabąszcz, red., *Administracja publiczna...*, s. 147.

¹⁷ W. Brodziński, *System konstytucyjny...*, s. 69.

Konstytucyjnego o zbadanie zgodności z prawem aktów organów samorządowych, taki nadzór w pełni gwarantuje samodzielność organów samorządowych¹⁸.

Ważną prerogatywą rządu w stosunku do organów samorządowych, jeżeli prawo nie przewiduje innego trybu, jest także rozstrzygnięcie sporów pomiędzy organami administracji państwowej a samorządem terytorialnym oraz regulacja w drodze rozporządzeń warunków świadczenia usług publicznych.

Decyzje samorządowe mogą być zaskarżane do sądów powszechnych. Od ich decyzji przysługuje odwołanie do sądów drugiej instancji działających na poziomie komitatów lub sądu miasta stołecznego. Wyroki pierwszej instancji sądów działających na poziomie komitatów i sądu miasta stołecznego mogą być zaskarżone do sądu naczelnego. Na Węgrzech nie ma instytucji sądów administracyjnych.

Finanse lokalnych samorządów kontroluje Państwowa Izba Obrachunkowa.

Podsumowanie i wnioski

Republika Węgierska należy do państw unitarnych, zdecentralizowanych, samorząd lokalny pełni ważną rolę w systemie sprawowania władzy. Jego silną pozycję gwarantują m.in. przepisy konstytucji, powierzające mu „demokratyczne prowadzenie lokalnych spraw publicznych w interesie ludności”¹⁹. Opierając się na tym zapisie, organy samorządowe mogą stanowić prawo w sprawach lokalnych bez istniejących wprost delegacji ustawowych, jak to ma miejsce w Polsce.

Ważną cechą charakteryzującą węgierski samorząd są ograniczone prerogatywy organów kontroli, pozbawionych są możliwości uchylania uchwał władz samorządowych (jak to ma miejsce w Polsce), a posiadających tylko możliwość zaskarżenia aktów prawa miejscowego do niezawisłego sądu powszechnego. Rozwiązanie takie w pełni gwarantuje konstytucyjną samodzielność samorządów w podejmowaniu decyzji.

Struktura samorządowa Węgier wydaje się bardzo skomplikowana, lecz jest ona dostosowana do państwa stosunkowo małego terytorialnie, w którym duża część ludności skupiona jest w stolicy, stąd brak dużych silnych jednostek samorządu regionalnego oraz istnienie odmiennej struktury samorządowej w Budapeszcie.

Zadania, jakie na Węgrzech stawia się przed samorządem, wymuszają także istnienie małych powierzchniowo i ludnościowo gmin samorządowych, którym jednak powierzono stosunkowo duże uprawnienia i prerogatywy. W połączeniu z instytucją referendum i inicjatywą obywatelską oraz bezpośrednim wyborem rad gmin jak i ich burmistrzów uzyskano warunki do powstania bardzo sprawnych, a co najważniejsze spełniających postulaty społeczności lokalnych samorządowych jednostek.

Jedynym mankamentem ustroju samorządowego Republiki Węgierskiej jest brak dostatecznego rozłączenia władzy uchwałodawczej i wykonawczej. Burmistrz gminy pełni funkcję przewodniczącego rady gminy, a radni gminy mogą być wybierani na

¹⁸ B Zawadzka, *Zmiany systemu politycznego państw Europy Środkowej i Wschodniej 1989–1991*, Warszawa 1992, s. 89.

¹⁹ Tamże, s. 68.

zastępców burmistrza, taka struktura sprzeczna jest z klasyczną już zasadą trójpodziału władzy i utrudnia radom gmin podejmowanie niezależnych decyzji. Mimo to węgierska struktura samorządowa jest modelową dla małych, zdecentralizowanych państw unitarnych. Zresztą wiele podobieństw i odwzorowań możemy odnaleźć np. w strukturze samorządowej Republiki Czeskiej czy Słowackiej.

Local government in the Republic of Hungary

Abstract

The Republic of Hungary belongs to unitary, decentralized countries; the local government plays an important role in the system of exercising authority. A strong position of the local government is guaranteed, among other things, by the Constitution and the provisions of pertinent acts.

The tasks assigned to the Hungarian local government entail as well the existence of self-government districts with small areas and numbers of inhabitants which, on the other hand, are entrusted with relatively appreciable rights and prerogatives. Due to the institution of referendum, citizenly initiative and direct suffrage in the elections to district councils and of mayors, it was possible to secure conditions for establishing very efficient local government units which, what is the most important, are able to satisfy the demands of local communities.

The first level administrative units in the Republic of Hungary are *komitats* (Hungarian: *megye*); nowadays, there are 43 of them. 24 of them are towns with *komitat's* rights (*megyei jogú város*), and 19 – land *komitats* (*megye*).

The basic level of the local government consists of 2898 communes (Hungarian: *község*) and of 214 smaller towns (Hungarian: *város*). A separate local government structure is vested in the capital city of Hungary – Budapest. The capital is divided into 23 districts whose tasks and competence are similar to those of the communes.